

הכנסת העשרים ושלוש

יוזמים: חברי הכנסת עמית הלוי
מכלוף מיקי זוהר
אריאל קלנר
אליהו חסיד
קטי קטרין שטרית
שלמה קרעי

פ/23/2343

הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון – מינוי שופטים לבית המשפט העליון וקציבת כהונתם)

הוספת סעיף 4א¹ בחוק-יסוד: השפיטה¹ (להלן – חוק-היסוד), אחרי סעיף 4, יבוא:

4א. (1) שופט של בית המשפט העליון יתמנה בידי
לביית המשפט
העליון
נשיא המדינה לפי בחירת הממשלה ובאישור
הכנסת

(2) הכנסת תמנה מבין חבריה ועדה לשימוע
שופטים אשר תקיים שימוע לכל מועמד שבחרה
הממשלה לתפקיד שופט של בית המשפט העליון
ותגיש למליאת הכנסת את המלצותיה לגביו;

(3) מליאת הכנסת, לאחר שהונחו בפניה
המלצות הועדה לשימוע שופטים, תקיים הצבעה
על אישור מועמד לתפקיד שופט של בית המשפט
העליון ובה תאשר או תימנע מלאשר את מינויו;

(4) נשיא וסגן נשיא של בית המשפט העליון
יתמנו באותה הדרך שבה מתמנים שופטים של
בית המשפט העליון, בין אם כיהנו תחילה
כשופטים של בית המשפט העליון ובין אם לא,
ויכהנו כשופטים של בית המשפט העליון כחלק
מתפקידם;

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 78.

(5) הממשלה, הוועדה לשימוע שופטים והכנסת אינם רשאים לאצול את סמכותם לפי סעיף זה לכל גורם אחר."

תיקון סעיף 7 .2. בסעיף 7 לחוק היסוד –

- (1) ~~בפסקה (4)~~, בסופה יבוא²² "ולעניין שופט של בית המשפט העליון גם באישור הכנסת לאחר שימוע שייערך לשופט בפני הוועדה לשימוע שופטים;"
- (2) בפסקה (5), בסופה יבוא "ולעניין שופט של בית המשפט העליון גם באישור הכנסת לאחר שימוע שייערך לשופט בפני הוועדה לשימוע שופטים;"
- (3) בסופו יבוא –

"(6) לעניין שופט של בית המשפט העליון למעט נשיא של בית המשפט העליון – בתום שנים עשרה שנים לכהונתו ;

(7) לעניין נשיא של בית המשפט העליון – בתום שש שנים לכהונתו כנשיא."

הוראת מעבר .3. כהונתו של שופט, נשיא או סגן נשיא של בית המשפט העליון המכהן ביום תחילתו של חוק יסוד זה תסתיים בהגיעו לגיל שבעים או בתום שנים עשרה שנים לכהונתו כשופט של בית המשפט העליון, לפי המוקדם.

ד ב ר י ה ס ב ר

מטרתו של חוק יסוד זה היא לשנות את שיטת בחירת השופטים לבית המשפט העליון ולקבוע שיטה המייצגת את ערכי הציבור כמקובל ברובן המכריע של מדינות המערב.

בית המשפט העליון אמון על הכרעות ערכיות ועקרוניות, המהוות תקדימים מחייבים לכלל מערכת המשפט. פסיקותיו אינן מוגבלות לבירור עובדות או ליישום טכני של כללים משפטיים ברורים אלא שותפות בבניית התשתית הערכית העקרונית של המשפט בישראל. מלאכה זו מתאפיינת לעיתים קרובות באיזון בין ערכים, אשר אין דרך מקצועית להכריע בה אלא לפי ערכיו ואמונותיו של השופט.

אין כל פסול באופיו זה של השיפוט בבית המשפט העליון, שהרי הכרעות ערכיות זקוקות לדיון ערכי ואינן יכולות להיגזר אך ורק מטכניקה משפטית מקצועית. אולם לצד ההכרה בלגיטימיות האופי הערכי של הכרעות בית המשפט העליון, יש לתת את הדעת לשאלה אלו עולמות ערכיים צריכים להתבטא בבית משפט זה. מעקרון ריבונות העם, נשמת אפה של הדמוקרטיה, נגזר כי ערכיו של הציבור הם הערכים שצריכים להוביל גם את הרשות השופטת. עם זאת, חובה לשמור מכל משמר על עצמאות הרשות השופטת ולכן אין לגרום להתנהלות פוליטית של בית המשפט בהתאם האינטרסים של המפלגות השונות, אלא לפעול לשיקוף פסיפס עולם הערכים הקיים בציבור בתוך עולם ערכיה של מערכת המשפט. על מערכת המשפט לבטא פוליטיקה של ערכים ולא פוליטיקה של אינטרסים.

לאור עקרוניות אלו, המודל המקובל בעולם המערבי הוא של בחירת שופטים לערכאת השיפוט העליונה בידי נבחרי הציבור. כך למשל, בארצות הברית מתמנים שופטי בית המשפט העליון בידי הנשיא ובאישור הסנאט; ביפן הבחירה נשלטת בידי הממשלה בכפוף למנגנון אשרור במשאל עם; ובגרמניה

שופטי בית המשפט לחוקה מתמנים אך ורק בידי הרשות המחוקקת על שני בתי.

הצעת חוק יסוד זו מבקשת לאמץ את הנורמה המקובלת בעולם לפיה שופטי בית המשפט העליון נבחרים בידי נבחר ציבור ובכך משקפים את עולמותיו הערכיים של הציבור. מבין החלופות השונות הצעת חוק זו נוקטת במודל דומה לזה המקובל בארצות הברית, שבו נבחרים השופטים בידי הרשות המבצעת, ולאחר מכן על הבחירה לקבל את אישור הרשות המחוקקת, לאחר שימוע שנעשה למועמד בוועדה פרלמנטרית. לרשות המבצעת יתרון ביכולת הביצוע למיין מועמדים ולהציע את השופטים האיכותיים ביותר ואילו מעורבותה של הרשות המחוקקת נדרשת מכיוון שרשות זו מביאה לידי ביטוי מיטבי את ייצוגם הערכי של כל המגזרים בחברה ולא רק את אלה השותפים בממשלה.

בדומה למודל הגרמני מוצע כי שופטי בית המשפט העליון ייבחרו לכהונה בת שתיים עשרה שנים. כך מתאפשר לשופטים מצד אחד לצבור ניסיון ומקצועיות ולהטביע חותם משמעותי, ומצד שני, בהיעדר תקופות כהונה ארוכות מדי, מובטח המשך הזיקה בין ערכי הציבור לבין עולמם הערכי של שופטי בית המשפט העליון. בנוסף, קציבת הכהונה תקל על שילובם של שופטים צעירים בבית המשפט העליון שכיום שילובם נמנע לא פעם מחשש מתקופת כהונה ארוכה מדי או מהכרעה מוקדמת מדי אודות התאמתם לתפקיד נשיא בית המשפט העליון. מאותן סיבות מוצע גם לקצוב את כהונתו של נשיא בית המשפט העליון לשש שנים ומאידך לאפשר לו להשלים תקופת כהונה זו גם אם חלפו שתיים עשרה שנים מיום מינויו כשופט בבית המשפט העליון.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים

והונחה על שולחן הכנסת ביום

כ"ב בחשוון התשפ"א – 9.11.20